

TERESA KRÓL

WĘDRUJĄC^{KU} DOROSŁOŚCI

Wychowanie do życia w rodzinie

PROGRAM NAUCZANIA

3

WĘDRUJĄC^{KU} DOROSŁOŚCI

Teresa Król

PROGRAM NAUCZANIA

Wychowanie do życia w rodzinie
dla uczniów klasy 3 liceum, technikum
oraz szkoły branżowej I stopnia

Wydawnictwo Rubikon 2021

© Copyright 2021 by Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia **Rubikon**

Adiustacja i korekta: Anna Kowalska

Projekt graficzny i skład: Marcin Nowak

ISBN: 978-83-65217-61-5

Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia Rubikon

ul. Na Leszczu 17, 30-376 Kraków

tel. 12 398 18 43, fax. 12 398 18 44

www.KsiegarniaRubikon.pl

REGON 351450547, NIP 944-147-11-82

Spis treści

Wstęp	.....	4
Lekcja 1	Mój rozwój – moja odpowiedzialność	12
Lekcja 2	Z myślą o małżeństwie	13
Lekcja 3/4	Narzeczeństwo – czas najważniejszych decyzji (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	14
Lekcja 5	Małżeństwo – zadanie na całe życie	15
Lekcja 6/7	W rodzinnym kręgu (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	16
Lekcja 8	Najwyższa wartość – życie	17
Lekcja 9	Miejsce dziecka w rodzinie	18
Lekcja 10	Tradycja – przeżytek czy wartość?	19
Lekcja 11/12	Co pomaga rodzinie? (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	20
Lekcja 13/14	Co szkodzi rodzinie? (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	21
Lekcja 15	Konflikty i trudne sytuacje w rodzinie	22
Lekcja 16	Gdy rodzinie trzeba pomóc	23
Lekcja 17/18	Zaplątani w sieci. O mediach (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	24
Lekcja 19	Moje życie w moich rękach	25
Ewa Kosińska, Teresa Olearczyk – opinie o programie	.....	26

Wstęp

Wychowanie do życia w rodzinie w klasie III – regulacje prawne

1. Rozporządzenia dotyczące sposobu realizacji

Sposób realizacji zajęć określa *rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakres treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z dnia 9 czerwca 2017 r. poz. 1117).*

Paragraf 1 ust. 2 otrzymał brzmienie:

„Zajęcia są realizowane w klasach 4-8 szkoły podstawowej i szkołach ponadpodstawowych: branżowej szkole I stopnia, w klasach I–III liceum ogólnokształcącego i w klasach I–III technikum, dla dzieci i młodzieży, publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych”.

Zmiany nie dotyczą liczby godzin przeznaczonych na realizację lekcji WDŹ.

Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 12 sierpnia 1999 r. z późn. zm. nauczyciel realizuje w każdej klasie liceum, technikum i branżowej szkoły I stopnia po 19 godzin wychowania do życia w rodzinie: 9 godzin z całym zespołem klasowym oraz po 5 godzin z grupą dziewcząt i chłopców (uczeń uczestniczy w 14 godzinach zajęć).

Zapis na świadectwie szkolnym uczestnictwa uczniów na zajęciach WDŹ

Skreślony w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lipca 2002 r. paragraf 4 ustęp 4 o odnotowaniu na świadectwie szkolnym uczestnictwa uczniów na zajęciach WDŹ został przywrócony *rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. z dnia 18 maja 2018 r. poz. 939, załącznik 1 p. 11. niniejszego rozporządzenia)* w brzmieniu: **Udział uczniów w zajęciach wychowania do życia w rodzinie na świadectwach szkolnych i w arkuszach ocen odnotowuje się części „Inne zajęcia”. W miejscu przeznaczonym na wpisanie oceny z tych zajęć wpisuje się odpowiednio „uczestniczył lub uczestniczyła”**

2. Podstawa programowa dla szkół ponadpodstawowych

Ujednoliconą podstawą programową dla szkół ponadpodstawowych obowiązuje na mocy dwóch rozporządzeń:

Pierwsze rozporządzenie odnosi się do czteroletniego liceum ogólnokształcącego Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z dnia 2 marca 2018 r. poz. 467).

Drugie rozporządzenie odnosi się do szkoły branżowej I stopnia: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z dnia 31 sierpnia 2018 r. poz. 1679).

Wychowanie do życia w rodzinie zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Pogłębianie wiedzy związanej z funkcjami rodziny, miłością, przyjaźnią, pełnieniem ról małżeńskich i rodzicielskich, seksualnością człowieka i prokreacją; umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej, małżeństwa i rodziny.
- II. Rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów związanych z okresem dojrzewania, dorastania i wyborem drogi życiowej; umiejętność świadomego kreowania własnej osobowości.
- III. Uzyskanie lepszego rozumienia siebie i najbliższego otoczenia; umiejętność poszukiwania i udzielania odpowiedzi na pytania o istotę człowieczeństwa, sens, cele i zadania życiowe.
- IV. Przyjęcie pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego, osób niepełnosprawnych i chorych; przygotowanie, na podstawie wiedzy i wykształconych umiejętności do poszanowania godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w rodzinie.

- V. Znajomość podstawowych zasad postępowania w sferze ludzkiej płciowości i płodności; kształtowanie postaw prozdrowotnych, prospołecznych i prorodzinnych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Rodzina. Uczeń:

- 1) zna i rozumie konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie: małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo;
- 2) rozumie, jakie znaczenie ma zawarcie małżeństwa i jego trwałość dla rozwoju społeczeństwa;
- 3) wyjaśnia, na czym polega dojrzałość do małżeństwa (fizyczna, prawna, psychiczna, umysłowa, uczuciowa, społeczna, socjalna), omawia przyczyny niedojrzałości wyboru małżonka (np. chęć ucieczki z domu, nieplanowana ciąża, kwestie materialne);
- 4) opisuje fundamenty, na których powinno opierać się dobre małżeństwo;
- 5) przedstawia wizję swojego małżeństwa, opisuje fundamenty, na których powinno się ono opierać;
- 6) określa znaczenie zobowiązania podejmowanego podczas aktu zaślubin;
- 7) odróżnia separację od rozwodu;
- 8) rozpoznaje typy struktury rodziny: rodzina wielopokoleniowa, rodzina pełna, rodzina niepełna, rodzina zrekonstruowana;

- 9) zna i rozumie funkcje rodziny: prokreacyjna, opiekuńcza, wychowawcza, ekonomiczna i profilaktyczna oraz ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka;
- 10) przyswaja wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu;
- 11) rozumie, na czym polega wierność, zaufanie i dialog w rodzinie; omawia relacje osobowe w rodzinie, wskazuje czynniki je osłabiające;
- 12) wyjaśnia miejsce dziecka w rodzinie;
- 13) wskazuje źródło konfliktów i określa ich przyczyny; zna sposoby rozwiązywania konfliktów;
- 14) zna prawodawstwo dotyczące rodziny;
- 15) omawia prawa i obowiązki małżonków rodziców; prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny;
- 16) wie, na czym polega instytucjonalna pomoc rodzinie w sytuacji: choroby, uzależnienia, ubóstwa, bezrobocia, zachowań ryzykownych, problemów pedagogicznych, psychologicznych, prawnych.

II. Dojrzewanie. Uczeń:

- 1) rozpoznaje zmiany fizyczne i psychiczne; zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju;
- 2) rozumie i akceptuje kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej;
- 3) zna podstawy higieny okresu dojrzewania; troszczy się o zdrowie: właściwe odżywianie, odpowiedni strój, sen i aktywność fizyczna;
- 4) rozumie, czym jest cielesność, płciowość, integracja seksualna;

- 5) wskazuje różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców;
- 6) wyjaśnia, na czym polega identyfikacja z własną płcią;
- 7) zna zagrożenia okresu dojrzewania: uzależnienia chemiczne behawioralne, presja seksualna, pornografia, prostytutka nieletnich, ekshibicjonizm także w Internecie;
- 8) omawia problemy wieku młodzieńczego i sposoby radzenia sobie z nimi;
- 9) rozumie, jak budowane są relacje międzyosobowe, wyjaśnia ich znaczenie w rozwoju społeczno-emocjonalnym; w tym: istota koleżeństwa i przyjaźni, sympatie młodzieńcze; pierwsze fascynacje, zakochanie, miłość, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia.

III. Seksualność człowieka. Uczeń:

- 1) określa pojęcia związane z seksualnością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzicielstwo;
- 2) rozumie znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości oraz budowaniu trwałych i szczęśliwych więzi;
- 3) określa główne funkcje płciowości: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna współpraca płci;
- 4) rozumie, na czym polega odpowiedzialność za sferę seksualną i prokreację;
- 5) wie, na czym polega macierzyństwo i ojcostwo, posiada podstawową wiedzę dotyczącą

budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka;

- 6) rozumie związek pomiędzy aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością;
- 7) omawia problemy związane z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej;
- 8) rozumie, na czym polega prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa;
- 9) przedstawia przyczyny, skutki i profilaktykę przedwczesnej inicjacji seksualnej;
- 10) zna choroby przenoszone drogą płciową; rozumie ich specyfikę, rozwój i objawy; wie, jakie są drogi przenoszenia zakażenia, zna zasady profilaktyki

IV. Życie jako fundamentalna wartość. Uczeń:

- 1) rozumie potrzebę planowania dzietności rodziny;
- 2) rozumie potrzebę przygotowania kobiety i mężczyzny na poczęcie dziecka i wie, czym jest odpowiedzialne rodzicielstwo;
- 3) rozumie, czym jest opieka prekoncepcyjna i prenatalna;
- 4) ma szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci;
- 5) rozumie, na czym polega gotowość członków rodziny na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością – aspekt medyczny, psychologiczny, społeczny

V. Płodność. Uczeń:

- 1) rozumie, że płodność jest wspólną sprawą mężczyzny i kobiety;
- 2) wyjaśnia fizjologię płodności i jej neurohormonalne uwarunkowania;
- 3) zna metody rozpoznawania płodności;
- 4) określa problemy niepłodności: rodzaje, przyczyny, skutki, profilaktyka i leczenie;
- 5) wie, czym jest ciąża i poród oraz przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny;
- 6) omawia antykoncepcję i wskazuje jej rodzaje i skutki w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym.

VI. Postawy. Uczeń:

- 1) potrafi komunikować swoje uczucia i budować prawidłowe relacje w rodzinie i grupie społecznej;
- 2) rozumie, na czym polega odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie;
- 3) radzi sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu; umie obronić własne poglądy;
- 4) zna zasady savoir-vivre'u w domu rodzinnym i różnych sytuacjach społecznych;
- 5) rozumie zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych; bierze udział w życiu społecznym poprzez wolontariat, stowarzyszenia, grupy nieformalne i aktywność indywidualną; wrażliwość na osoby potrzebujące pomocy i konkretne sposoby jej udzielania;

- 6) rozumie, że osoby z niepełnosprawnością mogą być kolegami i przyjaciółmi; świadomie korzysta ze środków społecznego przekazu;
7) jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie

3. Treści nauczania WDŻ dla III klasy liceum ogólnokształcącego, technikum i szkoły branżowej I stopnia

- 1) Dojrzałość do małżeństwa:
- dojrzały wybór współmałżonka w aspekcie:
    - fizycznym,
    - prawnym,
    - psychicznym,
    - umysłowym,
    - uczuciowym,
    - społecznym,
    - socjalnym,
  - przyczyny niedojrzałości wyboru współmałżonka.
- 2) Fundamenty dobrego małżeństwa:
- znaczenie zobowiązania podjętego podczas aktu zaślubin,
  - konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem małżeństwa i rodziny,
  - znaczenie trwałości związku małżeńskiego dla rozwoju społeczeństwa.
- 3) Typy struktury rodziny:
- rodzina wielopokoleniowa,
  - rodzina pełna,
  - rodzina niepełna,
  - rodzina zrekonstruowana.
- 4) Funkcje rodziny i ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka :
- prokreacyjna,
  - opiekuńcza,
  - wychowawcza,
  - ekonomiczna,
  - profilaktyczna,
  - religijna.
- 5) Wartości i tradycje ważne w rodzinie:
- zasady, normy, wartości duchowe,
  - świętowanie,
  - organizacja i przeżywanie czasu wolnego,
  - wartości kulturowe i patriotyczne.
- 6) Czynniki wzmacniające i osłabiające rodzinę:
- budowanie prawidłowych relacji:
    - dialog i empatia,
    - takt i delikatność,
    - szacunek, wierność i zaufanie,
    - sytuacje trudne w rodzinie,
    - czynniki osłabiające rodzinę:
      - uzależnienia,
      - zdrady
  - odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie,
  - szacunek dla ludzkiego życia; gotowość na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością.
- 7) Konflikty i kryzysy w rodzinie:
- przyczyny konfliktów,
  - sposoby rozwiązywania konfliktów,
  - przeproszanie i przebaczenie,
  - separacja i rozwód.
- 8) Prawodawstwo dotyczące rodziny:
- prawa i obowiązki małżonków,
  - prawa i obowiązki rodziców,
  - prawa dziecka,
  - obowiązki państwa wobec rodziny.
- 9) Instytucjonalna pomoc rodzinie:
- sytuacje trudne:
    - uzależnienia i zachowania ryzykowne,
    - choroby,
    - ubóstwo i bezrobocie,
    - problemy pedagogiczne, psychologiczne i prawne,
  - Instytucje i specjalistyczne placówki wspierające rodzinę.
- 10) Odpowiedzialność za własny rozwój:
- samowychowywanie w kontekście mediów,
  - cyberzagrożenia i niekontrolowane korzystanie z komputera i innych urządzeń elektronicznych,
  - zjawisko manipulacji w mediach; dystans i bezpieczeństwo,
  - zaangażowanie i harmonia we własnym rozwoju osobowym.

4. Krótki komentarz do materiału nauczania dla klasy III

W ostatniej klasie zajęć WDŻ dominuje tematyka rodziny. Dla naszych wychowanków zbliża się bardzo ważny moment – dokonanie wyboru życiowej drogi, często wyboru współmałżonka. Małżeństwo jest wspólną drogą, dlatego wiele miejsca poświęcamy informacjom dotyczącym wzajemnego poznania się i refleksji, aby powziąć właściwe decyzje (o ślubie lub rozstaniu). Zbudowanie dobrego związku zależy także od dojrzałości kobiety i mężczyzny do małżeństwa. Uświadomienie sobie wielu czynników, które się na to składają, może pomóc w przyszłości w dokonaniu satysfakcjonujących wyborów, które zapewnią trwałość związku. Uczeń dowie się, jakie czynniki wpływają na niepowodzenie małżeństwa i od jakich cech psychicznych zależy małżeńskie szczęście. Na kolejnych lekcjach uczniowie będą się zastanawiać, czemu służy okres narzeczeństwa, jakie zadania stają przed narzeczonymi, a także przed małżonkami. Wiele miejsca poświęca się komunikacji międzyosobowej oraz postawie pomocy, szczerości i zaufania. Nie pomija się czynników decydujących o współobecności i współodczuwaniu. Szeroko i wieloaspektowo analizowana jest tematyka dotycząca rodziny, jej struktury, realizowanych celów i funkcji.

Rodzinne więzy są zwykle najtrwalsze; z najbliższymi osobami spędza się najwięcej czasu. Nie

mamy nikogo bliższego od rodziców, dziadków, rodzeństwa, a później – żony, męża i własnych dzieci. Uczucie miłości oraz przynależności, które daje nam rodzina, są podstawą naszego rozwoju i poczucia bezpieczeństwa. Naturalne potrzeby kochania i bycia kochanym są zaspokajane wśród najbliższych. W rodzinie młody człowiek przygotowuje się do dojrzałości: rozwija talenty, towarzyską ogładę, kulturę wewnętrzną, przyswaja wartości. Nabywa także umiejętność akceptacji drugiego człowieka, poszukiwania zgody i solidarności międzyludzkiej. Zwrócił na to uwagę Jan Paweł II w Orędziu na Światowy Dzień Pokoju w dniu 1 stycznia 1994 roku:

Cnoty rodzinne, oparte na głębokim poszanowaniu życia i godności ludzkiej istoty, a wyrażające się w konkretnych sytuacjach przez wyrozumiałość, cierpliwość, moralne wsparcie i wzajemne przebaczenie, pozwalają wspólnocie rodzinnej przeżyć pierwsze i podstawowe doświadczenie pokoju.

Realizacja treści i celów założonych w podstawie programowej obejmuje również zagadnienia dotyczące prawodawstwa małżeńskiego i rodzinnego oraz instytucjonalnej pomocy rodzinie. W tym dokumencie skierowanym do nauczycieli seksualność jest potraktowana integralnie i powiązana ze wszystkimi wymiarami osoby. Uwzględniono nie tylko aspekt fizyczny, ale także psychiczny, intelektualny, społeczny i moralny człowieka. Także ujęcie obliuguje do zwrócenia szczególnej uwagi na osobowe odniesienia (traktowanie

podmiotowe) oraz uwzględnienia istotnych zagadnień wychowawczych, jak: szacunek, miłość i troska o najbliższych. Treści programowe mają więc charakter „dalekosiężny”, dotyczą przyszłości naszych wychowanków. Intencją twórców podstaw programowych i zbudowanego na nich programu jest wsparcie młodych ludzi w harmonijnym rozwoju oraz przygotowanie ich do podjęcia i realizacji istotnych ról życiowych – małżeńskich i rodzinnych.

5. Formy i metody pracy na lekcjach WDŻ

Do klasycznych metod podających (np. wykład, opis, wykład z prezentacją) należy często stosowana heureza (rozmowa kierowana), czyli poszukiwanie rozwiązań za pomocą pytań skierowanych do uczniów. W celu pobudzenia ich aktywności warto sięgnąć do zasobu metod bardziej angażujących, jak np. dyskusja i debata (z precyzyjnie określonymi zasadami). Nauczyciele chętnie korzystają także z burzy mózgów i pracy w grupach. Ta ostatnia forma sprzyja wymianie poglądów i twórczej pracy z wykorzystaniem wielu metod. Należą do nich:

- mapa mentalna: przygotowanie schematu pojęciowego ilustrującego sposób myślenia za pomocą słów, rysunków, grafiki, symboli,
- drzewo decyzyjne: podejmowanie decyzji poprzez analizę celów i wartości różnych

rozwiązań danego problemu oraz wskazywanie pozytywnych i negatywnych stron każdego z nich,

- metoda 6-3-5 polegająca na poszukiwaniu najlepszych rozwiązań, warunków itp.,
- metaplan, czyli opis niezadowolającej rzeczywistości i analiza zjawiska, jego przyczyn oraz propozycja jego polepszenia,
- 6 myślowych kapeluszy Edwarda de Bono – metoda, która uczy dyskusowania, przedstawiania własnych argumentów i poznawania innych opinii na ten sam temat. Uczy też poszukiwania rozwiązań ważnych problemów,
- rybi szkielet – służy do poszukiwania przyczyn określonego zjawiska i planowania działań, aby osiągnąć pewne wyniki.

Podczas takich ćwiczeń i warsztatów uczniowie chętnie się wypowiadają, zgłaszając swoje opinie, sądy i rozwiązania. Inne ciekawe formy i metody to: wędrujące plakaty, cztery kąty, piramida priorytetów, kryształ wartości, tort decyzyjny, wywiady z partnerem, sonda, pytania do eksperta. Często zespoły uczniowskie odważnie zgłaszają się do dramy, inscenizacji czy kalamburów.

I wreszcie lekcje z filmem. Film może stać się efektywnym narzędziem, które usprawni komunikację z uczniami, ułatwi nawiązywanie dialogu i może stanowić punkt wyjściowy do klasowej dyskusji. Zaproponowane w tym programie filmy to zwykle krótkie scenki rodzinne, które uczniowie znają z autopsji i własnych doświadczeń. Ich problemy

i przeżycia są bliskie tym, które odgrywają młodzi aktorzy, dlatego łatwo o identyfikację i porównanie. Puenta (zwykle wypowiedziana przez filmową Mamę) może stać się punktem wyjścia do klasowej dyskusji czy pogadanki.

Ciekawą propozycją są filmy z udziałem Jaśka Meli. W wieku 13 lat chłopiec doznał porażenia prądem, amputowano mu lewe podudzie i prawe przedramię. Pomimo kalectwa przebiegł maraton i w wieku 15 lat stał się zdobywcą dwóch biegunów: północnego i południowego. Uczestniczył w wielu dalekich wyprawach. Obecnie jest mężem i ojcem małej córeczki, założył fundację „Poza horyzonty”. Jest on bohaterem dwóch serii filmów: „Człowiek na piątkę - Jasiek Mela” oraz „Zakochany Jasiek”.

W pierwszej serii wypowiedzi Jaśka i jego refleksje natury psychologiczno-etycznej mogą zachęcić uczniów do pracy nad sobą, rozwijania pasji i przekonania, że zawsze można osiągnąć obrany cel, mimo że czasem trzeba pokonywać niemałe przeciwności. W drugiej serii natomiast zakochany Jasiek dzieli się swoimi przemyśleniami, jak budować udany związek, odnajdywać radość w miłości, pogłębiać relacje i szanować siebie, jak się wspierać i przepraszać. Chodzi o jedność i dzielenie wspólnoty życia z drugą osobą.

Filmy z Jaśkiem Melą zachęcą młodych ludzi do podejmowania wyzwań i gotowości pracy nad sobą, aby w przyszłości budując małżeństwo i rodzinę osiągnęli prawdziwe szczęście.

6. Środki i pomoce dydaktyczne FILMY

Nauczyciel, będąc kreatorem zajęć, może skorzystać z poniższej propozycji. Wiele z tych filmów było już zalecanych we wcześniejszych klasach. Jeśli jednak nie zostały wtedy wykorzystane, można z całą pewnością wyemitować je w ostatniej klasie prorodzinnych zajęć.

LEKCJA 1.

Film „Prawie prawda” z serii „Cyfrowy świat”, czas 6:05.

W dobie internetu, jesteśmy skazywani na mnóstwo informacji, które nie zawsze są prawdziwe. Ola - typowa nastolatka, przekonuje się, jak bolesne mogą być konsekwencje uwierzenia w niezweryfikowaną wcześniej informację. Film uwrażliwia młodych ludzi, aby podchodzili do tych informacji z dystansem i nie stali się ofiarą fake newsów.

LEKCJA 2.

Film „Lubi” z serii „Zakochany Jasiek”, czas 6:34.

Ważne jest, aby w związku z drugą osobą nie tylko darzyć się miłością, ale również siebie lubić. To daje nam szansę rozwoju i odkrywania siebie nawzajem. Jasiek zwraca uwagę, że warto nauczyć się wspólnego przybywania w ciszy i czerpania radości nawet z prostych chwil.

LEKCJA 3/4.

Film „Nie dba” z serii „Zakochany Jasiek”, czas 6:23.

Jasiek dzieli się własnymi przemyśleniami, jak budować udany związek i jak pogłębiać relacje. Każda relacja wymaga dbałości. Aby miłość się rozwijała trzeba uwzględniać wzajemne potrzeby. Człowiek oczekuje dowartościowywania przez drugą osobę. To daje radość i szczęście.

LEKCJA 5.

Film „Kocha” z serii „Zakochany Jasiek”, czas 6:22.

Szczęśliwie zakochany Jasiek zachęca, by budować solidne podstawy miłości. Przekonuje do pokazywania nie tylko swoich zalet, ale również wad. Film podkreśla, że warto czekać na prawdziwą miłość.

LEKCJA 6/7.

Film „Kocham życie” z serii „Jasiek Mela – człowiek na piątkę”, czas 6:30.

Mela wspomina, że w wieku trzynastu lat (po groźnym wypadku) rozmawiał z rodzicami o życiu, śmierci i niebie. Dzielił się z nimi uczuciami i mimo wszystko cieszył się, że żyje.

LEKCJA 8.

Film „Miłość na szóstkę”, czas 26:37. www.pro-life.pl/dom-pelen-milosci

Historia rodziców sześciorga dzieci - Marty i Andrzeja Witeckich, którzy adoptowali jeszcze Jakuba z zespołem Downa. Przeżyli także śmierć córki Estery, która urodziła się z wadą letalną,

zespołem Edwardsa. Małżeństwo podkreśla, jak ważną rolę spełniła Esterka w ich życiu – zjednoczyła i pogłębiła miłość całej rodziny. Zaznaczają, że opieka perinatalna w hospicjum pozwoliła na godne odejście ich małej córki.

LEKCJA 9.

Film „O jeden film za daleko”, czas 4:40. www.youtube.com/watch?v=nivzK7po-ss

Trzeba, aby młody człowiek dostrzegł trud rodziców i ich troskę o właściwe wychowanie, a także o wybory, jakich on dokonuje. Prawidłowe postawy rodzicielskie utwierdzają młodych ludzi w miłości i chęci ochraniać ich przed niebezpieczeństwami współczesnego świata. Optymizm rodziców, że dobre wzory kiedyś zaowocują - to końcowa scenka filmu.

LEKCJA 10.

Film „Płynę ponad” z serii „Jasiek Mela – człowiek na piątkę”, czas 6:20.

Jasiek Mela: „Jesteśmy czymś więcej niż ciałem. Ciało nie może działać bez ducha”. Duchowość – to możliwość bycia dobrym człowiekiem. Pomaga też odkrywać sens trudnych doświadczeń i być szczęśliwym. Zdania te wypowiada człowiek, który pomimo kalectwa stał się uczestnikiem wielu dalekich wypraw.

LEKCJA 11/12.

Film „Sznuje” z serii „Zakochany Jasiek”, czas 6:58.

W każdej relacji ważny jest szacunek na różnych płaszczyznach życia. Trzeba uwzględniać

potrzeby innych i zostawiać przestrzeń na samodzielne decyzje drugiej osobie. Jednak poddawanie się trendom czy presji rówieśniczej może nieść bolesne skutki dla poczucia własnej wartości.

LEKCJA 13/14.

Film „Seksoholizm” z serii „Mówię wam, nie warto”, czas 6:36.

Film opowiada o dramatycznej historii małżeństwa Łukasza i Julii. Uzależnienie Łukasza od pornografii i seksoholizm doprowadziły do zniszczenia relacji między nimi i rozstania. Kontakt z ekranem, zdjęciem i ucieczka w fantazje zastąpiły intymne więzi z Julią. Niemożność sprośności wzorcom lansowanym przez pornografię spowodowała u Łukasza zachwianie poczucia bezpieczeństwa i nieakceptowanie siebie. Osamotniony Łukasz poddaje się terapii.

LEKCJA 15.

Film (do wyboru) „Mistrzowie słowa” z serii „Budowanie relacji”, lub „Martwa cisza” z serii „Rodzina na piątkę”.

„Mistrzowie słowa”, czas 6:17.

Nastolatek i rodzice – jak się dogadywać? To niełatwy problem, budzący wiele emocji i przeżywany w prawie każdej rodzinie. Film otwiera „Katalog dobrych rad”, który mogą dokończyć uczniowie na zajęciach wychowania do życia w rodzinie lub na lekcji wychowawczej.

„Martwa cisza”, czas 4:53.

Nawet w najlepszych rodzinach zdarzają się nieporozumienia. Gorzej, gdy po awanturze następuje impas i... cisza. Kłótnia rodziców i ciche dni sprawiają, że atmosfera w domu staje się nie do zniesienia. Gdy rodzice ukradkiem wymieniają piorunujące spojrzenia i szeptem prawią sobie uszczypliwości, dzieci bezbłędnie wyczuwają negatywne emocje i postanawiają coś z tym zrobić. Uciekając się do fortelu, znajdują rozwiązanie, które przerywa ciszę.

LEKCJA 16.**Film „Oswajanie nieobecności” z serii „Rodzinne przeboje”, czas 8:00.**

W XXI wieku nie lubimy myśleć o śmierci. To tematyka nieobecna w przestrzeni publicznej. Tymczasem śmierć bliskiej osoby jest bolesnym doświadczeniem, pełnym żalu i nierzadko rozpacz. Jak towarzyszyć bliskim w żałobie? Film o tym, że obecność drugiej osoby, rozmowy i poczucie, że ma się dla kogo żyć, pomagają przetrwać trudne chwile.

LEKCJA 17/18.

Film (do wyboru) „Amputacja” z serii „Cyfrowy świat” lub „Mózg na siłowni” z serii „W pułapkach netu”.

„Amputacja”, czas 6:39.

Nastolatki na smartfonach piszą SMS-y, przeglądają portale społecznościowe, grają, słuchają muzyki, robią zdjęcia i nagrywają filmy. Komórka daje im poczucie wolności i niezależności.

Bohaterka nie rozstaje się z telefonem. Gdy pewnego dnia smartfon gdzieś się gubi, dziewczyna czuje się tak, jakby amputowano jej dłoń.

Co zrobić, by telefon nie stał się dla nastolatka całym światem?

„Mózg na siłowni”, czas 4:04.

Codziennie spotykamy ludzi nieustannie wpatrzonych w ekran komórki czy komputera. Co się dzieje wtedy z mózgiem? Czy potrzebuje naszej aktywności dla rozwoju? Stwierdzono, że również systematyczny wysiłek fizyczny sprzyja szybszemu połączeń synaptycznych i zapobiega procesom degradacyjnym mózgu.

LEKCJA 19.**Film „Jestem z kimś” z serii „Jasiek Mela – człowiek na piątce”, czas 6:30.**

Jestem tym, kim jestem dzięki innym – stwierdza Jasiek Mela. Nawet jeśli relacje bywają trudne, nie uciekajmy od drugiego człowieka. Uczmy się siebie także przez miłość. Obecnie Jasiek jest już mężem i ojcem małej córeczki. Założył Fundację Poza Horyzonty.

PODRĘCZNIK

Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, *„Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia”*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2021.

ĆWICZENIA

Współautorzy: Barbara Charczuk, Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, Jolanta Tęcza-Ćwierz. *„Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie, Ćwiczenia dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia”*, red. T. Król, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2021.

SCENARIUSZE

Barbara Charczuk, *„Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie, Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia”*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2021.

Lekcja 1   Mój rozwój – moja odpowiedzialność

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP.II.8; VI. 3, VI. 7	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić oczekiwania związane z realizacją zajęć WDŻ oraz określić zasady pracy na tych lekcjach, • zidentyfikować cechy swojego temperamentu, lepiej poznać i zrozumieć siebie, • wskazać znaczenie samoświadomości i samopoznania w pracy nad charakterem, • dokonać oceny swojej samodzielności myślenia i uległości wobec manipulacji, szczególnie cyfrowej (fake newsy), • podać definicję stresu, określić jego objawy i dostrzec w nim elementy konstruktywne, • wymienić sposoby radzenia sobie ze stresem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samoświadomość i samopoznanie – pomocne w ustalaniu celów życiowych i pracy nad swoim charakterem. 2. Cztery typy temperamentów; krótka charakterystyka. Mocne i słabe strony każdego z nich. 3. Manipulacja a samodzielność myślenia. 4. Fake newsy – jak ich się ustrzec? 5. Stres i jego objawy. 6. Stresory – życiowe wyzwania; kategorie stresu – eustres i dystres. 7. Sposoby radzenia sobie ze stresem. 8. Symptomy odpowiedzialności: samodzielność myślenia, samoświadomość i samowychowanie oraz praca nad charakterem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład z prezentacją multimedialną. • Wizualizacja. • Burza mózgów. • Autorefleksja. • Praca z filmem. • Praca indywidualna – ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Prawie prawda” z serii „Cyfrowy świat”. • Kartki A4 w czterech kolorach, masa mocująca, cenki, mazaki, duże arkusze papieru. • Prezentacja multimedialna. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 2 Z myślą o małżeństwie

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.3	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać czynniki warunkujące dojrzałość do zawarcia małżeństwa, • opisać naturę i charakterystyczne cechy miłości dojrzałej, • przedstawić cechy osoby emocjonalnie niedojrzałej, • określić, na czym polega dojrzałość i niedojrzałość społeczna, • uzasadnić, dlaczego w życiu małżeńskim istotną rolę odgrywa także dojrzałość socjalna, • wskazać wagę decyzji zawarcia małżeństwa z wybraną osobą. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dojrzały wybór współmałżonka w aspekcie: <ul style="list-style-type: none"> – fizycznym, – prawnym, – psychicznym, – umysłowym, – uczuciowym, – społecznym, – socjalnym. 2. Osobowość dojrzała i niedojrzała – różnice postaw i ich wpływ na trwałość małżeństwa. 3. Warunki udanego związku małżeńskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • 6 myślowych kapeluszy Edwarda de Bono. • Praca w małych grupach. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna. • Ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Lubi” z serii „Zakochany Jasiek”. • Prezentacja multimedialna. • Duże kapelusze w 6 kolorach; małe kapelusze w 6 kolorach; instrukcja dla każdej grupy wg wylosowanych kolorów. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 3/4 Narzeczeństwo – czas najważniejszych decyzji

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP. I.5	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić znaczenie okresu narzeczeństwa, • przedstawić różnice między okresem narzeczeństwa a małżeństwem, • wskazać różne motywacje zawarcia małżeństwa i odróżnić motywacje dojrzałe od niedojrzałych, • uzasadnić, że miłość małżeńska sprzyja rozwojowi człowieka, • przedstawić okres narzeczeństwa jako czas weryfikacji i właściwego wyboru współmałżonka. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Narzeczeństwo – czasem budowania dojrzałej więzi i lepszego poznania siebie. 2. Wizja życia w małżeństwie i związane z tym oczekiwania a rzeczywistość. 3. Motywy, którymi kierują się młodzi ludzie do zawarcia małżeństwa: <ol style="list-style-type: none"> a) dojrzałe, b) niedojrzałe. 4. Czynniki, które są istotne bądź mniej istotne dla udanego związku małżeńskiego. 5. Znaczenie miłości małżeńskiej dla rozwoju człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Gra dydaktyczna. • Burza mózgów. • Ćwiczenia. • Praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Nie dba” z serii „Zakończony Jasiek”. • Duże arkusze papieru, pisaki, magnesy lub masa mocująca. • 3 pudełka lub tabliczki z napisami. • Karty do gry „Motywacja do zawarcia małżeństwa”. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 5   Małżeństwo – zadanie na całe życie

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PPI.1, I.2, I.4, I.6	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić, dlaczego dojrzałość osób zawierających małżeństwo jest podstawowym warunkiem udanego związku, • przedstawić znaczenie i wagę przysięgi małżeńskiej, • scharakteryzować cechy miłości małżeńskiej, • omówić zasady prawa małżeńskiego, • wymienić przeszkody uniemożliwiające zawarcie małżeństwa, • przedstawić prawa i obowiązki małżonków uregulowane i zapisane w <i>Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym</i>. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dojrzałość narzeczonych – fundament udanego małżeństwa. 2. Znaczenie przyrzeczeń małżeńskich. 3. Miłość małżeńska i jej cechy. 4. Prawna ochrona małżeństwa i rodziny – podstawowe akty prawne. 5. Zasady prawa małżeńskiego. 6. Prawa i obowiązki małżonków ustanowione w polskim prawodawstwie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Zdania niedokończone. • Burza mózgów. • Wizualizacja. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Kocha” z serii „Zakochany Jasiek”. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, mazaki, magnesy lub masa mocująca. • Zadania do pracy grupowej. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia</i>. • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3</i>. • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia</i>.

Lekcja 6/7 W rodzinnym kręgu

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.8, I.9	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić rodzinę jako wspólnotę, którą łączą uczucia, wspólne cele i wzajemna pomoc, • scharakteryzować różne typy rodzin, • wymienić i określić funkcje rodziny, • uzasadnić potrzebę współdziałania i współpracy wszystkich członków rodziny celem wypełniania przyjętych zadań. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rodzina – najmniejszą społecznością i swoistą wspólnotą, realizującą określone cele. 2. Miłość – niezbędnym spoiwem rodzinnej wspólnoty. 3. Struktura i typy współczesnej rodziny. 4. Funkcje rodziny: <ul style="list-style-type: none"> • prokreacyjna, • opiekuńcza, • wychowawcza, • ekonomiczna, • profilaktyczna, • socjalizacyjna, • religijna. 5. Współdziałanie i współpraca – niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Burza mózgów. • Metoda kuli śnieżnej. • Praca w grupach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Kocham życie” z serii „Jasiek Mela – człowiek na piątkę”. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, pisaki, magnesy lub masa mocująca. • Karta pracy. • Zadania do pracy w parach lub trójkach. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia</i>

Lekcja 8 Najwyższa wartość – życie

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP IV.4	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić początek i koniec życia człowieka, • opisać tempo przemian rozwojowych dziecka w okresie prenatalnym, • uzasadnić, że prawo do życia jest prawem podstawowym i niezbywalnym, • opisać sytuację rodziny, gdy najprawdopodobniej urodzi się dziecko chore, • wskazać na znaczenie pomocy medycznej, psychologicznej i społecznej w sytuacji narodzin dziecka chorego, • zaprezentować możliwość opieki perinatalnej nad matką i dzieckiem, • scharakteryzować system rodzicielstwa zastępczego i adopcji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój prenatalny człowieka – sekwencją intensywnych zmian zaprogramowanych genetycznie. 2. Potrzeba stworzenia optymalnych warunków biologicznych i psychologicznych rozwijającemu się dziecku. 3. Opieka medyczna w okresie prekonceptyjnym i w okresie ciąży. 4. Gotowość przyjęcia dziecka i jego prawo do życia. 5. Sytuacja rodziny, gdy ma się urodzić dziecko chore; pomoc medyczna, psychologiczna i społeczna. 6. Opieka perinatalna, czyli zapewnienie bezpieczeństwa matce i dziecku. 7. Zdarzające się przypadki wczesnej śmierci dziecka; hospicja perinatalne. 8. Rodzicielstwo zastępcze i adopcja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Dyskusja. • Praca w grupach. • Metaplan. • Pogadanka. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Miłość na szóstkę” • www.pro-life.pl/dom-pelen-milosci • Prezentacja multimedialna. • Cyfrowe zasoby internetowe. • Instrukcja do pracy grupowej. • Duże arkusze papieru, masa mocująca lub magnesy, kartki A4 w czterech kolorach, nożyczki, klej. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 9 Miejsce dziecka w rodzinie

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.15	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich w rozwoju dzieci, • scharakteryzować prawidłowe i nieprawidłowe postawy rodzicielskie, • uzasadnić, dlaczego dziecko ma prawo do szacunku, • wymienić prawa dziecka w aktach prawnych, • przedstawić zadania Rzecznika Praw Dziecka, • wymienić prawa rodziców zapisane w <i>Konstytucji RP</i> oraz w <i>Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym</i>, • przedstawić sytuacje, w których może nastąpić ograniczenie władzy rodzicielskiej, • określić obowiązki państwa wobec rodziny. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Waga prawidłowych postaw rodzicielskich w wychowaniu dzieci. 2. Prawidłowe postawy rodzicielskie: <ul style="list-style-type: none"> – akceptacji i miłości, – współdziałania z dzieckiem, – autonomia, – uznanie praw dziecka i mądre stawianie granic oraz wymagań. 3. Nieprawidłowe postawy rodzicielskie: <ul style="list-style-type: none"> – odrzucenie, – postawa nadmiernie ochraniająca, – postawa nadmiernie wymagająca, – postawa niekonsekwentna. 4. Prawo dziecka do szacunku (Janusz Korczak). 5. Prawa dziecka i rodziców w aktach prawnych. 6. Zadania Rzecznika Praw Dziecka. 7. Sytuacje, w których rodzice mogą być pozbawieni władzy rodzicielskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Puzzle. • Mapa mentalna. • Praca w parach. • „Mówiąca ściana”. • Praca w grupach metodą 6–3–5. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „O jeden film za daleko” https://www.youtube.com/watch?v=nivzK7po-ss. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, mazaki, magnesy lub masa mocująca, karteczki samoprzylepne. • 6 formularzy pracy – metoda 6–3–5. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia</i>. • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3</i>. • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia</i>.

Lekcja 10 Tradycja – przeżytek czy wartość?

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.10	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić potrzebę zasad, norm i wartości w życiu rodzinnym i społecznym, • wskazać wagę hierarchii wartości w rozwoju osobowym, • przedstawić prawdę, dobro i piękno jako podstawę cywilizacji łańskiejskiej, • podjąć refleksję o potrzebie budowania wspólnoty rodzinnej opartej na empatii, wrażliwości i zrozumieniu, • określić znaczenie świętowania i tradycji rodzinnych w tworzeniu kultury oraz tożsamości narodowej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Znaczenie przekazywanych w rodzinie zasad, norm i wartości duchowych w życiu rodzinnym i społecznym. 2. Hierarchia wartości a dokonywane życiowe wybory. 3. Klasyczna triada – prawda, dobro i piękno w rzeczywistości materialnej i duchowej. 4. Budowanie wspólnoty rodzinnej opartej na empatii, wrażliwości i zrozumieniu. 5. Odpoczynek i świętowanie spoiwem życia rodzinnego. 6. Kulturowa funkcja rodziny: celebrowanie uroczystości, przekazywanie zwyczajów i tradycji uznanych za społecznie ważne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Wykład z prezentacją multimedialną. • „Mówiąca ściana”. • Mapa mentalna. • Burza mózgów. • Kula śnieżna. • Sonda. • Praca w grupach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Płynę ponad” z serii „Jasiek Mela – człowiek na piątce”. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, magnesy lub masa mocująca, karteczki samoprzylepne. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 11/12 Co pomaga rodzinie?

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.2, I.6, I.11	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić, że życie rodzinne wymaga zaangażowania wszystkich jej członków, • przedstawić partnerstwo i szacunek jako istotne czynniki w budowaniu prawidłowych relacji rodzinnych, • przedstawić sztukę dialogu i zasady jego prowadzenia, które ułatwiają komunikację wśród najbliższych, • praktycznie wypracować sztukę prawidłowego dialogowania, • podjąć refleksję o potrzebie otwartości, zaufania, bezinteresowności, empatii i życzliwości, które budują szczęście rodzinne, • uzasadnić, że trwałość małżeństwa i rodziny ma wielką wartość nie tylko dla współmałżonków i ich dzieci, ale też dla całego społeczeństwa. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współodpowiedzialność domowników za atmosferę panującą w rodzinie. 2. Partnerstwo, symetryczne relacje i szacunek – budulcami miłości małżonków. 3. Otwartość na dialog i praktyczne przestrzeganie zasad sztuki rozmowy – sposobem na porozumienie i dobrą atmosferę w rodzinie. 4. Poczucie bezpieczeństwa i wolność. 5. Zaufanie, postawa otwartości, empatia, życzliwość i bezinteresowność – komponentami szczęścia w rodzinie. 6. Znaczenie trwałości małżeństwa i rodziny – nie tylko dla domowników, lecz także społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Praca z tekstem. • Praca w parach i w grupach. • Metoda ABC. • Praca indywidualna – ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Szanuje” z serii „Zakochany Jasiak”. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, magnesy lub masa mocująca, pisaki. • Zadania do pracy grupowej. • Karta pracy metodą ABC. • Tekst do analizy. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 13/14 Co szkodzi rodzinie?

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.11	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić, co zagraża rodzinie i co ją osłabia, • przedstawić problemy, które wynikają z nadużywania alkoholu, • uzasadnić, dlaczego całkowita abstynencja jest najlepszym sposobem uchronienia się przed problemami alkoholowymi, • wskazać na niebezpieczeństwo innych uzależnień chemicznych i behawioralnych, • opisać psychologiczne mechanizmy uzależnienia, • uzasadnić szkodliwość pornografii dla życia małżeńskiego i rodzinnego, • przedstawić problem zdrady jako czynnika osłabiającego małżeństwo i rodzinę, • wskazać, że obecne wybory mogą znacząco wpływać na przyszłe życie człowieka i jego najbliższych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czynniki zagrażające i osłabiające współczesną rodzinę. 2. Alkoholizm – śmiertelna choroba, która krzywdzi uzależnionego i jego najbliższych. 3. Abstynencja od alkoholu do 18 r.ż. – szansą na życie bez ryzyka uzależnienia. 4. Inne uzależnienia chemiczne i behawioralne. 5. Psychologiczne mechanizmy uzależnienia: <ul style="list-style-type: none"> • system iluzji i zaprzeczeń, • system nałogowego regulowania uczuć, • system dumy i kontroli. 6. Pornografia, czyli niezgodne z rzeczywistością wyobrażenia o ludzkiej seksualności i miłości. 7. Szkodliwość pornografii. 8. Trudne kontakty z rodziną pochodzenia. 9. Zdrada – krzywda dla wszystkich. 10. Obecne wybory – kreacją przyszłości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Burza mózgów. • Ranking. • Metoda trójkąta. • Pogadanka. • Refleksja. • Praca w grupach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Seksoholizm” z serii „Mówię wam, nie warto”. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, magnesy lub masa mocująca, mazaki. • Instrukcja do pracy grupowej. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 15 Konflikty i trudne sytuacje w rodzinie

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.7, I.13	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić, że najkorzystniejszą dla dzieci jest wierna miłość rodziców i zgoda w rodzinie, • wymienić czynniki, które zaogniają konflikty i je eskalują, • wskazać sposoby dojrzałego rozwiązywania konfliktów, • uświadomić sobie rolę przebaczenia – uwolnienia drugiego człowieka od poczucia winy, • dostrzec, że warto przeciwdziałać konfliktom i uczyć się je rozwiązywać, • wymienić najczęstsze przyczyny rozwodów i podać ich skutki, • opisać sytuacje, kiedy rozstanie jest konieczne, • przestawić różnice między rozwodem a separacją, • omówić fazy przemocy (błędne koło przemocy), • wskazać w sytuacji kryzysowej miejsca i sposoby uzyskania pomocy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prewencja kryzysów: troska o małżeństwo. 2. Dojrzałe rozwiązywanie konfliktów. 3. Etapy rozwiązywania konfliktów. 4. Rola przebaczenia – przerwanie łańcucha odwetu i zemsty. 5. Atuty zachowań, które nie wywołują sporów. 6. Najczęstsze przyczyny rozwodów. 7. Skutki rozwodów dla członków rodziny i dalekosiężne skutki społeczne. 8. Separacja. 9. Błędne koło przemocy; gdzie można znaleźć pomoc? 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Rozmowa kierowana. • Burza mózgów. • Praca w parach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film (do wyboru) „Mistrzowie słowa” z serii „Budowanie relacji” lub „Martwa cisza” z serii „Rodzina na piątkę”. • Prezentacja multimedialna. • Duże arkusze papieru, magnesy lub masa mocująca, mazaki. • Zadania do pracy grupowej. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 16 Gdy rodzinie trzeba pomóc

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP I.16	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić różne życiowe sytuacje osób, które potrzebują pomocy i wsparcia, • dostrzec przeżywane przez wielu ludzi problemy natury psychicznej: samotność, odrzucenie czy wykluczenie, • uświadomić sobie, że osoby starsze i niepełne (z bliższego i dalszego otoczenia) liczą na pomoc i zainteresowanie ich problemami ze strony młodych, • określić możliwość pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom, • wskazać organizacje społeczne, instytucje samorządowe i rządowe, które umożliwiają przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, • dostrzec ludzi ubogich, bezrobotnych; uświadomić sobie potrzebę zaangażowania, wsparcia, porady itp., • uświadomić sobie, że poprzez zaangażowanie zyskuje osoba przyjmująca pomoc, ale też osoba pomagająca. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trudne, kryzysowe sytuacje, w których inni potrzebują pomocy. 2. Bieda nie zawsze musi być materialna, istnieją też potrzeby natury psychicznej, emocjonalnej. 3. Problemy ludzi starszych, niepełnych, potrzeba niesienia im wsparcia. 4. Możliwość pomocy ludziom uzależnionym i ich rodzinom. 5. Instytucje wspierające rodziny i ludzi samotnych – tych, którzy potrzebują przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych. 6. Ubóstwo i bezrobocie – jak pokonać te problemy? 7. Co zyskuje osoba przyjmująca pomoc, a co osoba pomagająca? 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Burza mózgów. • Gra dydaktyczna. • Praca w parach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Oswajanie nieobecności” z serii „Rodzinne przeboje”. • Gra dydaktyczna „Potrzebna pomoc”. • Duże arkusze papieru, magnesy lub masa mocująca, mazaki. • Zadania do pracy grupowej. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 17/18 Zaplątani w sieci. O mediach

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
PP VI.6	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uświadomić sobie, że sam/sama jest odpowiedzialny/a za własny rozwój, • dostrzec wagę samopoznania i samowychowywania, • przedstawić zasady mądrego korzystania z mediów, • uzasadnić, że cyberuzależnienie jest jednym z największych zagrożeń postępującej cyfryzacji, • rozpoznać niepokojące sygnały świadczące o cyberuzależnieniu, • opisać objawy współczesnych chorób cywilizacyjnych (mechanizm FOMO oraz cybermobbingu, cyberbullyingu, agresji elektronicznej), • przedstawić argumenty za niepoddawaniem się napływającym informacjom, manipulacjom i aktom cyberprzemocy, • uświadomić osobistą odpowiedzialność w kreowaniu swojego stosunku do elektronicznych mediów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samowychowanie i samorealizacja – świadomym kształtowaniem siebie i dążeniem do doskonałości. 2. Samoświadomość a cyberchoroby. 3. Cyberuzależnienie, czyli niekontrolowane korzystanie z komputera, smartfona lub innych urządzeń elektronicznych, które wyrządza szkody w sferze psychicznej, fizycznej, społecznej i ekonomicznej. 4. Niepokojące sygnały, świadczące o cyberuzależnieniu. 5. Choroby cywilizacyjne związane z aktywnością w świecie wirtualnym: <ul style="list-style-type: none"> • mechanizm FOMO, • cyberprzemoc: cybermobbing, cyberbullying, agresja elektroniczna; jak się im nie poddawać. 6. Świadome kreowanie swojego stosunku do elektronicznych mediów; osobista odpowiedzialność. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Dyskusja. • Niedokończone zdania. • Kolaż. • Medytacja. • Praca w grupach. • Ćwiczenia – praca indywidualna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film (do wyboru) „Amputacja” z serii „Cyfrowy świat” lub „Mózg na siłowni” z serii „W pułapkach netu”. • Plakaty z niedokończonymi zdaniami. • Duże arkusze papieru, magnesy lub masa mocująca, mazaki, kolorowe czasopisma, klej. • Zadania do pracy grupowej. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Lekcja 19   Moje życie w moich rękach

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
VI.5, VI.6	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podjąć refleksję nt. kontaktów z innymi ludźmi – ubogacających (budzących sympatię, życzliwość) lub odwrotnie (budzących antypatię, niechęć), • przedstawić rolę zaufania wobec innych ludzi, które jest niezbędne w rozwoju przyjaźni i miłości, • wskazać szanse na rozwój młodego człowieka, zarówno intelektualny, ale także psychiczny i duchowy, • uzasadnić, że życzliwość wobec innych ludzi i zaangażowanie, altruizm – to postawy, które przybliżają ludzi do siebie, nadają sens życiu, • określić znaczenie autorytetu (mistrza) własnego życia, dzięki któremu rozwijamy intelekt i wzbogacamy osobowość, • zinterpretować myśl, że miarą człowieczeństwa jest nasz stosunek do drugiego człowieka, • podsumować zajęcia wychowania do życia w rodzinie w szkole średniej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ja i inni, czyli kontakty z ludźmi – budujące i ubogacające lub budzące niechęć i antypatię. 2. Własna samoocena w kontekście spotkań z drugim człowiekiem. 3. Rola zaufania w koleżeństwie, przyjaźni i miłości. 4. Samowychowanie i odpowiedzialność za własny rozwój – również w sferze psychicznej i duchowej. 5. Dojrzewanie w życzliwości, altruizmie, zaangażowaniu, rzetelnym wykonywaniu swoich ról – szansą na rozwój człowieka. 6. Poszukiwanie własnego mistrza życia, czyli osobowości nieprzeciętnej, która może pociągać, wzbogacać osobowość, rozwijać intelekt. 7. Sprawdzian człowieczeństwa, czyli nasz stosunek do innych ludzi oraz realizacja dewizy, że więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu. 8. WDŻ w szkole średniej – podsumowanie zajęć. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Gra edukacyjna. • Refleksja. • Ćwiczenia – praca indywidualna. • Ewaluacja zajęć/ankieta/swobodne wypowiedzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Jestem z kimś” z serii „Jasiek Mela – człowiek na piątkę”. • Prezentacja multimedialna. • Gra edukacyjna „Wyprawa życia”. • Arkusz – ewaluacja zajęć. • Podręcznik: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i> • Ćwiczenia: <i>Wędrując ku dorosłości, klasa 3.</i> • Barbara Charczuk: <i>Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze lekcji i prezentacje multimedialne dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.</i>

Mgr Ewa Kosińska

OPINIA PROGRAMU NAUCZANIA

Teresa Król, „Wędrując ku dorosłości”. *Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2021.

Program obejmuje szeroki zakres materiału o charakterze interdyscyplinarnym. Zawiera aktualną wiedzę z dziedziny psychologii, pedagogiki, biologii, medycyny, socjologii i antropologii. Uwzględnia zainteresowania młodzieży i potrzeby związane z jej przyszłością, zwłaszcza dotyczące zagadnień planowania własnego życia małżeńskiego i rodzinnego.

Aby móc postawić sobie cele i planować przyszłość w swojej własnej rodzinie, konieczne jest zweryfikowanie osobistych cech, wartości, potrzeb. Temu służą zagadnienia zawarte w treściach pierwszych dwóch lekcji: *Mój rozwój – moja odpowiedzialność*, *Z myślą o małżeństwie*.

Dobre przygotowanie do przyszłego, dorosłego życia, do odpowiedzialności za drugiego człowieka, z którym to życie chce się przejść, uwarunkowane jest wzajemnym poznaniem się dwojga osób, czemu służy okres narzeczeństwa. W omawianym programie jest miejsce na zaznajomienie się z istotnymi problemami okresu narzeczeństwa oraz zagadnieniami istotnymi dla budowania relacji małżeńskich. Ważne treści zawarte są w rozdziałach: *Narzeczeństwo – czas najważniejszych decyzji* i *Małżeństwo – zadanie na całe życie*.

Współcześnie żyjąca młodzież stoi przed trudnym wyzwaniem decyzji związanych z wyborem życia w trwałym związku małżeńskim, który wiąże obie strony przysięgą wzajemnej wierności i szacunku. Nie jest łatwo sprostać tym deklaracjom. Treści zawarte w lekcjach poświęconych rodzinie i małżeństwu prezentują istotne zagadnienia, ułatwiające zrozumienie praw i obowiązków małżonków. Uczniowie poznają prawo małżeńskie w polskim prawodawstwie, akty prawne chroniące małżeństwo oraz istotę miłości małżeńskiej. Podane zagadnienia zawarte są w rozdziałach: *Małżeństwo – zadanie na całe życie*, *W rodzinnym kręgu*.

Istotną rolę w rozwoju małżeństwa i rodziny odgrywa dziecko. Naturalny instynkt macierzyński u kobiet wywołuje pragnienie poczęcia i urodzenia dziecka, które - w większości małżeństw - ubogaca ich wspólne życie. Uczniowie poznają treści rozwijające wiedzę o tych zagadnieniach na lekcjach: *Najwyższa wartość - życie*, *Miejsce dziecka w rodzinie*.

W codzienności życia małżeńskiego i rodzinnego trzeba się zmierzyć z trudnościami i problemami. Najczęściej związane są one z wartościami, wkradającą się nudą i różnymi

zachowaniami ryzykownymi jednego lub obojga małżonków. Problemy te poruszane są w rozdziałach: *Tradycja – przeżytek czy wartość?*, *Co pomaga rodzinie?*, *Co szkodzi rodzinie?*, *Konflikty i trudne sytuacje w rodzinie*, *Gdy rodzinie trzeba pomóc*.

Całość programu i treści nauczania zapina „klamrą” wiedzy o możliwościach wspierania własnego małżeństwa i rodziny, ochrony przed czynnikami zewnętrznymi i niekorzystnymi wpływami cyberprzestrzeni. Wiedzy i umiejętności dostarcza realizowanie treści programowych z rozdziałów: *Zaplątani w sieci*, *O mediach*, *Moje życie w moich rękach*.

Treści programowe są tak dobrane, by krok po kroku przeprowadzić młodzież przez istotne dla ich przyszłości zagadnienia. Małżeństwo i założenie rodziny jest u wielu młodych osób, wkraczających w samodzielne i dorosłe życie, bardzo istotnym elementem podejmowanych decyzji.

Materiał każdej lekcji jest realizowany w odniesieniu do haseł z podstawy programowej.

Zastosowanie wielu metod i technik nauczania mobilizuje uczniów do aktywności, co zwiększa szansę na efektywność zajęć i zainteresowanie uczniów. W programie

zaproprowano: burzę mózgow, pracę z filmem, gry dydaktyczne, debaty, pracę w grupach. Wiele ćwiczeń zawartych jest w scenariuszach dołączonych do podręcznika.

Program pozostawia nauczycielowi dużo swobody w wyborze technik i metod, co pozwoli na kreatywne modelowanie zajęć. Program „Wędrując ku dorosłości” proponuje na lekcji prezentacje multimedialne. Niewątpliwie pomogą prowadzącemu w realizacji metod podających (wykład, pogadanka). Percepcja wzrokowa sprzyja ponadto zapamiętaniu istotnych wiadomości. Do wielu lekcji zostały włączone także filmy edukacyjne, które oprócz przekazywanych informacji urozmaicą i uatrakcyjnią tematykę poruszaną na zajęciach WDŻ.

Program „Wędrując ku dorosłości” cechuje zgodność z najnowszą wiedzą i rzetelność. Jest dostosowany do zainteresowań i potrzeb młodzieży. Realizuje treści programowe zawarte w rozporządzeniu MEiN i jest dostosowany do liczby godzin przewidywanych w rocznym planie nauczania. Program zawiera treści zgodne z przepisami prawa i ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi.

Reasumując: „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie. Program nauczania dla klasy 3 liceum, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia” autorstwa Teresy Król może być przeznaczony do zajęć wychowania do życia w rodzinie na omawianym poziomie rozwoju młodzieży. Z psychologicznego punktu widzenia, program pozwoli młodzieży poznać istotne zagadnienie życia małżeńskiego i rodzinnego i wykorzystać je w budowaniu swojego dorosłego życia.

mgr Ewa Kosińska

psycholog, terapeuta, edukator;
wieloletni (1990-2006) doradca metodyczny WOM
i konsultant MCDN w Krakowie, autorka wielu
publikacji książkowych i artykułów dla nauczycieli
i wychowawców, pedagogów i psychologów; aktualnie
szkoleniowiec warsztatów psychologicznych,
terapeuta w poradni psychologicznej.

Prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk

OPINIA PROGRAMU NAUCZANIA

Teresa Król, „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2021.

Przedłożony do opiniowania Program nauczania wychowania do życia w rodzinie dla uczniów klasy 3 jest zgodny z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia (Dz. U. z dnia 2 marca 2018 r. poz. 467) oraz drugim rozporządzeniem, które odnosi się do szkoły branżowej I stopnia (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018r.; Dz.U z dnia 31 sierpnia 2018r.poz. 1679).

Program autorski przewiduje zajęcia dydaktyczne w wymiarze 14 godzin dla ucznia w ciągu roku szkolnego i uwzględnia podział lekcji ze względu na płeć – po 5 godzin dla dziewcząt i 5 godzin dla chłopców – co daje 19 godzin dla nauczyciela.

W programie zostały określone niezbędne warunki realizacji i wskazane odpowiednie pomoce naukowe, metody i formy pracy.

Przedstawiony do zaopiniowania program Teresy Król, stanowi wartościową kontynuację wcześniej opracowanych programów. Autorka

określa cele programu: główny i szczegółowe. Cele kształcenia i wychowania zostały sformułowane zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniach ministerialnych. Są one spójne z założonymi celami ogólnymi dla wychowania do życia w rodzinie w podstawie programowej. Przekonująco uzasadnia dobór treści poszczególnych tematów lekcyjnych, uwzględniając najnowsze osiągnięcia naukowe w omawianej problematyce oraz wiek i potrzeby rozwojowe ucznia. Autorka przedstawia szeroki wachlarz metod i technik pracy z młodzieżą (prezentacje, filmy, cyfrowe zasoby internetowe, gry dydaktyczne). Większość ćwiczeń i warsztatów, zaproponowanych w programie, zaangażuje uczniów do aktywności, refleksji i samodzielnych poszukiwań. Na szczególnie podkreślenie zasługuje jasny sposób przedstawiania treści.

Problematyka rodziny jest szczególnie aktualna z uwagi na zachodzące zmiany współczesnej rodziny; zmieniają się zasady rodzicielstwa, następują zmiany ról i funkcji (szczególnie prokreacyjnej i wychowawczej).

Problematyka rodziny jest szczególnie aktualna z uwagi na dynamikę przemian, wymaga uściślenia pojęć, nowej terminologii aksjologicznej, etycznej i pedagogicznej. Skuteczność działań powinna być uwzględniona we właściwym przygotowaniu zarówno nauczycieli jak i rodziców oraz uczniów.

Na szczególne podkreślenie zasługuje jasność i precyzyjne określenie tematyczne przedstawionego programu, jego przystępność, jak również długoletnie doświadczenie Autorki, która wykorzystuje współczesną literaturę i najnowsze osiągnięcia wiedzy interdyscyplinarnej dotyczącej problematyki rodziny.

Przygotowany przez Autorkę program jest wiarygodny, napisany jasno i poprawnie pod względem merytorycznym. Ważnym elementem omawianego programu są zalecenia metodyczne odnośnie pracy z uczniem w zakresie omawianych treści programowych. Opracowanie zwarte, w treści pogłębione, mocno osadzone w etyce, psychologii rozwojowej, społecznej oraz w pedagogice.

W tym kontekście wielkim uznaniem i nadzieją należy przyjąć Program pani Teresy Król pt. „Wędrując ku dorosłości”.

KONKLUZJA KOŃCOWA

Biorąc pod uwagę nowatorstwo, walory wychowawcze programu, jego zgodność z podstawą programową i wymaganiami zawartymi w rozporządzeniach MEiN rekomenduję go do użytku szkolnego do zajęć wychowanie do życia w rodzinie w klasie 3 liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia.

Prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk

Pedagog rodziny; wykładowca, autorka wielu publikacji książkowych i artykułów na temat psychologii społecznej i pedagogiki rodziny.

Przewodnicząca Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika
w Krakowskiej Akademii im. A.F. Modrzewskiego

Kraków, 22.06.2021

